

MEVSİMSEL DEĞİŞİKLİK GÖSTEREN BARAJLARIN DURUMU

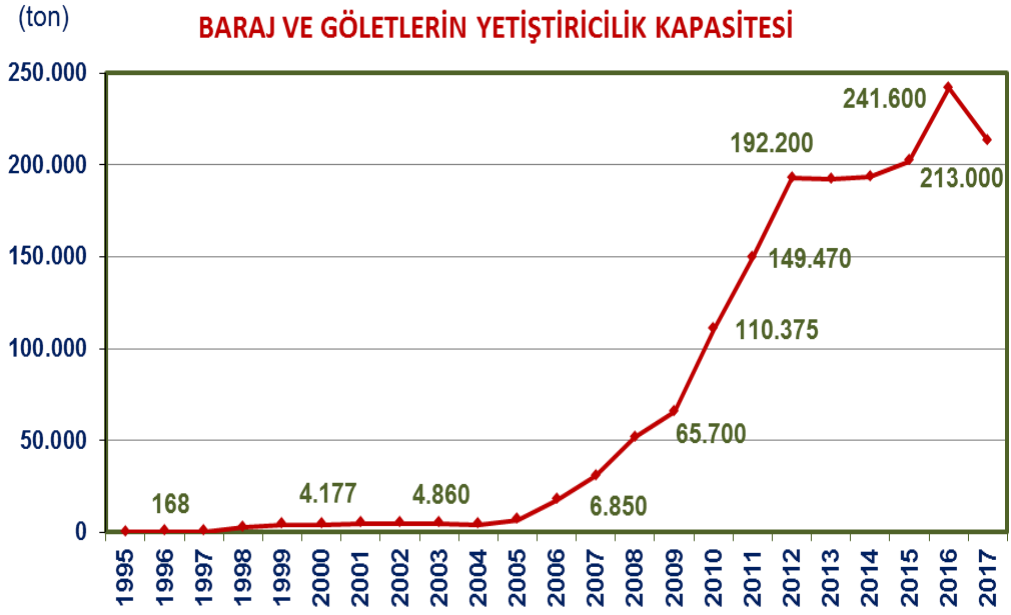
Denizlerde ağ kafeslerde yetiştiricilik faaliyetlerinin başlaması sonrası, baraj göllerinde de benzer şekilde üretim yapılması amacıyla yönelik girişimler gündeme gelmiş, usul ve esasların belirlenmesi amacıyla hazırlanan Protokol” DSİ Genel Müdürlüğü ile Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü arasında 29.06.1994 tarihinde imzalanmıştır.

Protokolün imzalanması sonrası ilk kez 1995 yılında, barajlarda ağ kafeslerde alabalık yetiştirmek amacıyla altı tesis gerekli izinleri alarak projelerini onaylatmış ve faaliyete geçmiştir.

Ağ Kafeste Yetiştiricilik Yapılan İlk Barajlar

İl	Onay	Baraj Adı	Sahibi
Samsun	06.04.1995	Derbent	Akbalık
Burdur	17.05.1995	Karacaören 2	Süleyman AY
Samsun	29.08.1995	Derbent	Orhan ORTA
Ankara	17.10.1995	Kesikköprü	Ersu Ltd. Şti.
Aydın	11.11.1995	Kemer	Bağcı A.Ş.
Samsun	22.11.1995	Derbent	Kıyak Kardeşler

*Hamdi Arpa, Balıkçılık Tarihimizden Notlar

*DSİ Ocak 2018 Basın Bülteni

Baraj ve göletlerde projeye dayalı ağ kafeslerde genellikle Gökkuşuğu Alabalığı (*Oncorhynchus mykiss*) ve çok az miktarda Sazan (*Cyprinus carpio*) balığı yetiştiriciliği yapılmaktadır. Bugüne kadar **135** baraj gölünde kurulan **650** tesisin yıllık kapasitesi toplam **206 bin** tondur. Diğer taraftan, DSİ’ce uygun görülen **146** gölette toplam **7 bin** ton yıllık kapasiteli **77 proje** onaylanmış bulunmaktadır.

2004 yılında yeniden düzenlenen bu protokol ile kafes yetiştiriciliğine ayrılan saha % 2 den % 3 e çıkarılmıştır. Bu protokole göre DSİ, gerekli inceleme ve değerlendirmeleri yaptıktan sonra uygun görülen baraj gölüne ait uygulama teknik şartlarını, etüt ve proje bilgilerini hazırlanacak ve TÜGEM e bildirilecek, proje onay aşamasında TÜGEM in bu bilgileri esas alacaktır.

2015 yılı itibarıyla bu tesislerden elde edilen üretim miktarı, iç sulardan yapılan üretimin % 70'i kadardır. 2006 yılında verilmeye başlanan üretim destekleri ve başlangıçta % 2 olan üretim sahasının % 50 oranında artırılması sonucunda yıl boyunca üretim yapılabilen barajların dışında, mevsimsel üretim yapılabilen barajlar da üretime açılması bu sonucun alınmasında etken olmuştur.

Bazı baraj göllerinde kafeslerde alabalık yetiştiriciliği yapılan işletme sayısı ve kapasiteleri incelendiğinde, mevsimsel ve yıllık üretim yapan barajların durumu açıkça görülmektedir.

Barajın Adı	İli	İşletme Sayısı	Toplam Kapasite (ton/yıl)
KEBAN	Elazığ	116	30.700
KARAKAYA	Malatya	89	18.500
YAMULA	Kayseri	18	15.050
KARKAMIŞ	Kilis	13	6.779
DERBENT	Samsun	13	6.646
ALMUS	Tokat	26	5.518

*DSİ Ocak 2018 Basın Bülteni

Baraj göllerinin üretime açılması üretimin hızla artmasına olanak sağlamış olsa da plansız büyüme, özellikle nisan, mayıs ve haziran aylarında oluşan mevsimlik arz fazlası üretim ile fiyat istikrarını bozmuş, dönem dönem balık fiyatlarının yem fiyatına kadar düşmesine yol açmıştır. Özellikle bu tür işletmeler üzerinden ödenen desteklemelerin yeterince kontrol edilememesi ise sebepsiz zenginleşmeye, haksız kazanca ve haksız rekabete yol açmıştır. Üretime olumlu etkileri olduğu kadar sektöre olumsuz etkileri olmuştur.

Nitekim, üretim verilerine bakıldığında kurulu kapasitenin çok altında olduğu ve üretim desteklerinin 2013 yılında sınırlandırılmasından sonra, deniz balıkları üretimi artarken içsu balıkları üretiminin daha da dramatik bir şekilde düştüğü görülmektedir.

Deniz ve İçsu (Yetiştiricilik) Üretim Miktarı

YILLAR	DENİZ	%	İÇSU	%	TON
2000	35.646	45,1	43.385	54,9	79.031
2001	29.730	44,2	37.514	55,8	67.244
2002	26.868	43,9	34.297	56,1	61.165
2003	39.726	49,7	40.217	50,3	79.943
2004	49.895	53,1	44.115	46,9	94.010
2005	69.673	58,9	48.604	41,1	118.277
2006	72.249	56,0	56.694	44,0	128.943
2007	80.840	57,8	59.033	42,2	139.873
2008	85.629	56,3	66.557	43,7	152.186
2009	82.481	52,0	76.248	48,0	158.729
2010	88.573	53,0	78.568	47,0	167.141
2011	88.344	46,8	100.446	53,2	188.790
2012	100.853	47,5	111.557	52,5	212.410
2013	110.375	47,3	123.018	52,7	233.393
2014	126.894	54,0	108.239	46,0	235.133
2015	138.879	57,8	101.455	42,2	240.334
2016	151.794	59,9	101.601	40,1	253.395

*Kaynak TÜİK

Tesis süresi kısa ve maliyeti daha düşük bu tür yatırımlara izin verilirken hem tesis süresi ve maliyeti çok daha yüksek olan kara tesislerinin haksız rekabetle karşılaşmaması, hem de bu tür tesislerin ekonomik sürdürülebilirliğinin yanında çevresel sürdürülebilirliği de gözetilmelidir.

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de çevre duyarlılığı artmaktadır. Yürürlüğe giren Avrupa Birliği düzenlemeleri, hem kurulum hem de işletme aşamasında ciddi çevresel sorumluluklar getirmektedir. Yüzeysel (Yerüstü) Su Kalitesi Yönetimi Yönetmeliğinde, “Baraj göllerinde minimum su kotundaki rezervuar alanının Bakanlıkça taşıma kapasitesi belirlenene kadar, en fazla %3’üne kadar alanda Bakanlığın uygun görüşü ile balık yetiştiriciliği tesislerinin kurulmasına izin verilir.” hükmü yer almıştır. Keza, “Balık yetiştiriciliği tesislerinin, su sirkülasyonunun kolay sağlanabildiği, oligotrofik ve mezotrofik gölet ve baraj göllerinde faaliyet göstermesi esastır.” hükmü yer almıştır.

Bu sebeple hem sektörün hem de idarenin yapması gereken pek çok araştırma ve düzenleme bulunmaktadır.

Bunlar ;

1. Üretime yeni açılacak ya da kapasite artışı yapılacak sahalarda taşıma kapasitesinin belirlenmesine yönelik uzun süreli ve kapsamlı çalışma yapılmalı ve göl bir bütün olarak değerlendirilerek bir yönetim planı yapılmalı, topografya, su değişimi, akıntı ve alt yapı dikkate alınarak kurulacak tesislerin yerleri belirlenmelidir.
2. Üretim yapılan göllerin su kalite parametreleri izlenmeli ve özellikle toplam fosfor oranında artış gözlenmesi durumunda fosfor oranını düşürmeye dönük önlemler alınmalıdır. Referans değerleri belirlenirken o havzanın değerleri baz alınmalıdır.
3. Sindirilme oranı ve FCR ı yüksek, fosfor oranı düşük yemler kullanılmalı, yem kayıpları önlenmelidir.
4. Daha düşük hayvansal protein talep eden türlerin üretimi desteklenmeli, böylece çevreye verilecek fosfor, azot ve karbon yükü azaltılmalıdır.
5. Rotasyon zorunlu hale getirilmeli ve göl tabanının kendisini toparlamasına fırsat tanınmalıdır. Rotasyon alanları, proje aşamasında ya da yönetim planları hazırlanırken belirlenmelidir.
6. Mevsimlik barajlarda üretim artışı uygun bir mekanizma ile talep artışına bağlanmalı, yeni proje kapasiteleri ancak talepteki artışa paralel olarak arttırılmalı, hem iç piyasada hem de dış piyasalardaki gelişmeler birlikler aracılığı ile izlenebilmeli ve şeffaf hale getirilmelidir.
7. Verilen desteklerin, tercihen sivil toplum kuruluşları aracılığı ile üretim artışından çok pazarlama organizasyonunu ve alt yapısını geliştirecek, katma değer yaratacak çalışmalara verilmesi tercih edilmelidir. GlobalGAP (Good Agriculture Practise), BAP (Best Aquaculture Practise), BMP (Best Management Practise) gibi sertifikasyon programları desteklenmelidir.